

Boodschap voor de Werelddag voor Migranten en Vluchtelingen

'Ik was vreemdeling en gij hebt mij gastvrijheid verleend'

Geliefde broeders en zusters,

1. Op de drempel van het nieuwe millennium wordt de mensheid gekenmerkt door verschijnselen van een enorme mobiliteit, terwijl bij de volkeren het bewustzijn toeneemt, dat we allemaal leden zijn van één familie.

Vrijwillige of gedwongen migratie vergroot de mogelijkheden tot uitwisseling tussen volken van verschillende culturen, godsdiensten, rassen en nationaliteiten. Moderne transportmiddelen verbinden steeds vlugger het ene deel van de wereld met het andere en elke dag opnieuw worden er weer grenzen gepasseerd door duizenden migranten, vluchtelingen, zwervers en toeristen.

De directe redenen voor deze ingewikkelde realiteit van menselijke migratie zijn zeer verschillend: de ultieme wens echter is het verlangen naar een transcendente horizon van rechtvaardigheid, vrijheid en vrede. In het kort gezegd, het getuigt van een verlangen dat – zij het indirect – naar God verwijst, want slechts in Hem kan de mensheid de volledige vervulling van al haar verwachtingen vinden.

Veel landen doen er nogal wat aan om gastvrij te zijn voor immigranten; velen van hen zijn, nadat de aanpassingsproblemen zijn overwonnen, goed geïntegreerd in de gastgemeenschap. Echter, het onbegrip dat vreemdelingen soms ervaren toont de urgente behoefte aan wijziging van structuren en een mentaliteitsverandering. Dit is wat het Jubeljaar 2000 van Christenen en alle mensen van goede wil vraagt.

Het Jubileum, een periode van pelgrimage en ontmoeting

2. Met het grote Jubileum viert de Kerk de Geboorte van Christus. Om deze tijd van genade ten diepste te kunnen ondervinden zullen vele gelovigen op pelgrimstocht gaan naar de schrijnen van het Heilige Land, naar Rome en naar de heilige plaatsen op de hele wereld, waar zij zullen leren om hun hart te openen voor iedereen, vooral voor degenen die anders zijn: gasten, vreemdelingen, immigranten, vluchtelingen, degenen die andere religies aanhangen en niet-gelovigen.

Pelgrimstochten zijn altijd al een duidelijk teken geweest in het leven van gelovigen, al waren er verschillen in cultuurvormen en periodes, omdat “een pelgrimstocht het beeld oproept van de persoonlijke gang van de gelovige in het voetspoor van de Verlosser: het is een oefening in heilbrengende ascese, in berouw om de menselijke zwakheden, in voortdurende waakzaamheid voor de eigen wankelmoedigheid, in innerlijke voorbereiding op de hervorming van het hart.”¹

Voor veel pelgrims wordt deze ervaring van een innerlijke reis vergezeld van de voordelen van ontmoetingen met andere gelovigen die verschillen in achtergrond, cultuur en geschiedenis. Een pelgrimstocht wordt daardoor een goede gelegenheid om anderen te ontmoeten. Al wie – net als Abraham – eerst de moeite gedaan heeft om zijn land te verlaten, evenals zijn familie en het huis van zijn vader (vgl. Gn 12,1) is bovendien meer geneigd zijn hart te openen voor hen die anders zijn.

Een vergelijkbaar proces vindt plaats bij migratie die, door mensen 'uit zichzelf te laten treden', een handreiking kan worden naar anderen en naar andere sociale verbanden waarin zij kunnen integreren wanneer de noodzakelijke voorwaarden voor een vreedzame coëxistentie zijn geschapen.

De Kerk, 'sacrament van eenheid'

3. Het goede nieuws is de boodschap van de oneindige liefde van de Vader, geopenbaard in Jezus Christus, die in de wereld kwam om "de kinderen van God die verstrooid zijn, te verzamelen en tot eenheid te brengen" (Joh 11,52) en hen te verenigen tot een grote familie van mensen, waarin God Zijn woning gevonden heeft (vgl. Apk 21,3). Daarom herinnerde paus Paulus VI hieraan toen hij sprak over de Kerk, memorerende dat "niemand buiten de moederlijke bezorgdheid van de Kerk valt. Niemand staat buiten haar dienst. Niemand is haar vijand, als hij niet zelf wil. Niet voor niets noemt de Kerk zich katholiek. Niet voor niets heeft zij de opdracht in de wereld de eenheid, de liefde en de vrede te bevorderen."²

Deze woorden herhalend, zegt het Tweede Vaticaanse Concilie dat "dit messiaanse volk, hoewel het alle mensen nog niet metterdaad omvat en niet zelden voorkomt als een kleine kudde, niettemin ... de krachtigste kiem van eenheid, hoop en heil is."³ De Kerk is zich bewust van haar missie. Ze weet dat Christus wilde dat zij een teken van eenheid in de wereld zou zijn. Het is dan ook vanuit dit perspectief dat zij het fenomeen van de migratie beschouwt, dat zich heden ten dage voordoet met al zijn positieve en negatieve aspecten.⁴

Aan de ene kant versnelt globalisering kapitaalstromen en uitwisselingen van goederen en diensten tussen de volkeren maar onvermijdelijk beïnvloedt ze ook de menselijke samenleving. Iedere belangrijke gebeurtenis die in een bepaald deel van de wereld plaatsvindt heeft zijn weerslag op de gehele planeet, terwijl het gevoel toeneemt, dat alle naties een gemeenschappelijke bestemming hebben. De nieuwe generaties hebben de toenemende overtuiging dat de aarde een 'global village' is geworden en zij sluiten vriendschapsbanden die boven de taal- of cultuurverschillen uitgroeien. Naast elkaar leven wordt voor menigeen een alledaagse realiteit.

Terzelfder tijd echter veroorzaakt globalisering nieuwe breuken. Binnen het kader van een liberalisme zonder adequate controle, wordt de kloof tussen de 'winnende' en de 'verliezende' landen steeds groter. De eerstgenoemde hebben geld en technologie die hen veroorloven naar behoefte te genieten van de hulpbronnen van de wereld, een mogelijkheid die zij niet altijd gebruiken in de geest van solidariteit en het eerlijk samen delen. De laatstgenoemde daarentegen hebben niet gemakkelijk toegang tot de hulpbronnen die nodig zijn voor bevredigende menselijke ontwikkelingen en hebben soms zelfs gebrek aan de meest essentiële middelen van bestaan; veroorzaakt door schulden en uiteengereten door binnenlandse onlusten, eindigen zij dikwijls met het verspillen van hun magere welvaart aan oorlogen.⁵ Zoals ik al memoreerde met mijn Boodschap voor de Internationale Dag voor de Vrede in 1998, is de uitdaging van onze tijd om een globalisering te verzekeren in solidariteit, een globalisering zonder marginalisering.⁶

Migratie uit wanhoop

4. In vele regionen van de wereld leven tegenwoordig mensen in tragische omstandigheden van instabiliteit en onzekerheid. Het komt niet als een verrassing dat in een dergelijke situatie de armen en behoeftigen plannen maken om te vluchten, om een nieuw land te zoeken dat hun brood, waardigheid en vrede kan bieden. Dat is de migratie van de wanhopigen: mannen en vrouwen, dikwijls jong, die geen ander alternatief hebben dan hun eigen land te verlaten om de sprong in het onbekende te maken. Iedere dag opnieuw nemen duizenden mensen grote risico's in hun pogingen om te ontsnappen aan een leven zonder toekomst. Jammer genoeg is de realiteit die zij in de gastlanden aantreffen dikwijls een bron van verdere teleurstellingen.

Tegelijkertijd neigen staten met een relatieve overvloed ernaar om hun grenzen te sluiten onder druk van de publieke opinie, gestoord door de ongemakken die het fenomeen immigratie vergezellen. De gemeenschap wordt geconfronteerd met 'clandestiene' mannen en vrouwen in illegale situaties, die volledig rechteloos in een land verblijven dat weigert hen gastvrijheid te verlenen. Vaak zijn het slachtoffers van de georganiseerde misdaad of van handelaren zonder enige scrupules.

Op de drempel van het Jubileumjaar 2000, nu de Kerk een hernieuwd bewustzijn van haar missie ten dienste van de menselijke familie verwerft, roept deze situatie ook enkele serieuze vragen op. Het globaliseringsproces kan hiertoe een gelegenheid zijn, mits culturele verschillen geaccepteerd worden als een gelegenheid tot ontmoeting en dialoog en mits de onevenwichtige verdeling van de hulpbronnen in de wereld leidt tot een nieuwe bewustwording van de noodzakelijke solidariteit die de mensenfamilie moet verenigen. Als in tegendeel de ongelijkheden toenemen, zullen armere bevolkingen gedwongen worden uit wanhoop te vluchten, terwijl de welvarende landen de gevangene zijn van hun onverzadigbare verlangen om de beschikbare hulpbronnen in eigen bezit te willen houden.

'Nadenkend over het mysterie van de Menswording'

5. Zich bewust van de drama's maar ook van de daarmee verbonden kansen in het fenomeen migratie en "haar blik gericht op het mysterie van de menswording van de Zoon van God maakt de Kerk zich op om over de drempel van het derde millennium te stappen".⁷ In de Menswording herkent de Kerk Gods initiatief om "ons het geheim van zijn wil bekend te maken, overeenkomstig het besluit dat Hij in Christus had genomen, ter verwezenlijking van de volheid van de tijden: alles in Christus onder één hoofd samen te brengen, alles in de hemelse regionen en alles op aarde, in Hem" (Ef 1,9-10). Christelijke plichten putten kracht uit de liefde van Christus, wat Goed Nieuws is voor alle mensen.

In het licht van deze Openbaring, werkt de Kerk – Moeder en Lerares – op zo'n manier dat de waardigheid van een ieder gerespecteerd wordt, de immigrant wordt welkom geheten als een broer of zuster, en de gehele mensheid vormt een eendrachtige familie die met een scherpe blik de verschillende culturen die er deel van uitmaken weet te begrijpen. In de persoon Jezus kwam God de menselijke gastvrijheid zoeken. Daarom toont hij zijn bereidwilligheid om anderen met liefde welkom te heten, een karakteristieke deugd van gelovigen. Hij koos ervoor om geboren te worden in een gezin dat geen onderdak kon vinden in Betlehem (vgl. Lc 2,7) en daarna in ballingschap naar Egypte moest (vgl. Mt 2,14). Jezus, die "nergens het hoofd neer kan leggen" (Mt 8,20) vroeg degenen die hij ontmoette om gastvrijheid. Tot Zachëus sprak hij "Ik moet vandaag in uw huis verblijven" (Lc 19,5). Hij vergeleek zich zelfs met een vreemdeling die onderdak zocht: "Ik was vreemdeling en jullie hebben Me opgenomen" (Mt 25,35). Als hij zijn apostelen uitzendt, maakt Jezus de gastvrijheid die zij zullen genieten tot een handeling die hem persoonlijk aangaat met de woorden "Wie jullie ontvangt, ontvangt Mij, en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem die Mij gezonden heeft" (Mt 10,40).

In dit Jubeljaar en in samenhang met een menselijke mobiliteit die overal is uitgedijd, wordt zijn uitnodiging tot gastvrijheid actueel en urgent. Hoe kunnen de gedoopten claimen dat zij Christus welkom heten terwijl ze de deur sluiten voor de vreemdeling die aanklopt? "Hoe kan de goddelijke liefde blijven in een mens die geld genoeg heeft, en toch zijn hart sluit voor de nood van zijn broeder?" (1 Joh 3,17).

De Zoon van God is mens geworden om zijn hand uit te steken naar allen, daarbij de voorkeur gevend aan de minsten, de uitgestotenen en de vreemdelingen. Toen hij zijn missie in Nazaret begon stelde hij zich voor als de Messias die het Goede Nieuws brengt aan de armen, verlossing voor de gevangenen en nieuw zicht bij de blinden. Hij kwam om een "jaar van genade van de Heer" uit te roepen (vgl. Lc 4,18), dat wil zeggen bevrijding en het begin van een nieuw tijdperk van broederschap en solidariteit.

“Het Jubileumjaar, dat wil zeggen ‘een genadejaar van de Heer’, is het kenmerk van al wat Jezus doet, en niet enkel een gedenkdag die jaarlijks terugkeert.”⁸ Christus’ werk, altijd aanwezig in zijn Kerk, probeert allen die zich vreemdeling voelen in een nieuwe broederlijke gemeenschap bij elkaar te brengen; en zijn apostelen worden opgeroepen zich tot dienaren van deze barmhartigheid te maken, zodat niemand verloren zal gaan (vgl. Joh 6,39).

Viering van het Jubeljaar door bevordering van de eenheid van de menselijke familie

6. Bij de viering van het Grote Jubeljaar 2000 wil de Kerk de tragedies van de eeuw die nu ten einde loopt niet vergeten; de bloedige oorlogen die de wereld hebben verwoest, de deportaties, vernietigingskampen, etnische zuiveringen en de haat die zich heeft verspreid en die voortgaat de menselijke geschiedenis te verduisteren.

De Kerk hoort de noodkreet van al diegenen die verdreven zijn uit hun eigen land, van families die gedwongen uit elkaar geraakt zijn, van degenen die door de snelle veranderingen van deze tijd niet in staat zijn ergens een duurzaam tehuis te vinden. Ze voelt de angst en pijn van die rechtelozen, zonder enige zekerheid op barmhartigheid in elke soort van exploitatie en zij steunt hen in hun ongeluk.

In al de wereldgemeenschappen geeft de figuur van de balling, de vluchteling, de gedepoteerde, de illegaal, de migrant en de zwerver de Jubileumviering een zeer concrete betekenis, die voor gelovigen een roep wordt om een mentaliteitsverandering en hun leven, in overeenstemming met Christus’ smeekbede: “Bekeer u! Heb geloof in de goede boodschap” (Mc 1,15).

In zijn hoogste en veeleisendste motivatie betekent deze roep om verandering zeer zeker de effectieve erkenning van de rechten van migranten: “Het is beslist noodzakelijk om de eng nationalistische houding ten opzicht van hen te overwinnen, teneinde hun een statuut te geven dat het recht op emigratie erkent, hun integratie vergemakkelijkt ... Het is de plicht van allen, en wel op de eerste plaats van de christenen, energiek te werken voor een echte broederschap van alle volkeren, die een noodzakelijke grondslag vormt van de echte rechtvaardigheid en voorwaarde is van een duurzame vrede.”⁹

Het werken aan eenheid van de menselijke familie betekent het afwijzen van elke vorm van discriminatie gebaseerd op ras, cultuur of godsdienst als strijdig zijnde met Gods plan. Het betekent getuigenis afleggen van een broederlijk leven gebaseerd op het evangelie, dat culturele verschillen respecteert en open staat voor een oprechte en vertrouwenwekkende dialoog, met inbegrip van de bevordering van het recht van iedereen om in staat te zijn vredig in zijn eigen land te leven, evenals de attente zorg, dat in elke staat immigratiewetten gebaseerd moeten zijn op de erkenning van de fundamentele rechten van de mens.

Moge de Maagd Maria, die zich haastte om haar nicht Elisabet te bezoeken en zich, bij ontvangen gastvrijheid, verheugde in God haar Redder (vgl. Lc 1,39-47), alle mensen ondersteunen die zich in dit Jubeljaar opmaken om hun harten te openen voor anderen en hun helpen om hen te ontmoeten als broeders en zusters, kinderen van dezelfde Vader (vgl. Mt 23,9).

Graag geef ik u allen mijn Apostolische Zegen!

Vanuit het Vaticaan, 21 november 1999

JOHANNES PAULUS II

Vertaling: C. Meijs-Coesmans

Noten

1. Johannes Paulus II, Bul tot afkondiging van het Jubileumjaar 2000 *Incarnationis mysterium* (29 november 1998), 7.
2. Paulus VI, Encycliek *Ecclesiam suam* (6 augustus 1964), 94.
3. Tweede Vaticaans Concilie, dogmatische Constitutie over de Kerk *Lumen gentium*, 9.
4. Vgl. Johannes Paulus II, apostolische Exhortatie *Ecclesia in America* (22 januari 1999), 20-22.
5. Vgl. Johannes Paulus II, Encycliek *Centesimus annus* (1 mei 1991), 33.
6. Vgl. Johannes Paulus II, *Boodschap ter gelegenheid van de viering van de 31ste Internationale Dag voor de Vrede (1 januari 1998)* (8 december 1997), 3.
7. *Incarnationis mysterium*, 1.
8. Johannes Paulus II, apostolische Brief *Tertio millennio adveniente* (10 november 1994), 11.
9. Paulus VI, apostolische Brief *Octogesima adveniens* (14 mei 1971), 17.